

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 13.4.2011
SEC(2011) 483 galīgā redakcija

KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS

IETEKMES NOVĒRTĒJUMA KOPSAVILKUMS

Dokuments, kas papildina šādu dokumentu:

Priekšlikums

**EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA,
ar ko īsteno ciešāku sadarbību, lai izveidotu vienotu patentaizsardzību**

Priekšlikums

PADOMES REGULA,

**ar ko īsteno ciešāku sadarbību, lai izveidotu vienotu patentaizsardzību, un kas attiecas
uz piemērojamo tulkošanas kārtību**

{COM(2011) 215 galīgā redakcija}
{SEC(2011) 482 galīgā redakcija}

1. IEVADS

Patenti ir ievērojams stimuls inovācijai, kas savukārt sekmē ekonomisko izaugsmi. Ieguldījumi pētniecībā un izstrādē ES veido 1,9 % no IKP¹, un funkcionējoša patentu sistēma ir viens no izšķirīgajiem faktoriem, lai šie ieguldījumi pārtaptu ekonomiskā izaugsme.

Tomēr pašlaik patentaizsardzība Eiropā ir sadrumstalota. Gan stratēģijā „Eiropa 2020”², gan Vienotā tirgus aktā³ kā prioritāte izvirzīta uz zināšanām un inovāciju balstītas ekonomikas veidošana. Abu iniciatīvu mērķis ir veidot inovācijai labvēlīgāku uzņēmējdarbības vidi, proti, izveidot vienotu patentaizsardzību ES dalībvalstīs.

Neraugoties uz to, ka ir plaši atzīts, ka vienotas patentaizsardzības trūkums apdraud Eiropas uzņēmumu konkurētspēju, 2010. gada decembrī Konkurētspējas padome varēja tikai apstiprināt⁴, ka pastāv nepārvaramas grūtības, tāpēc nav iespējams pieņemt termiņā izveidot šādu patentaizsardzību visā ES. Pēc šī paziņojuma 12 dalībvalstis iesniedza lūgumu atļaut veidot ciešāku sadarbību vienotas patentaizsardzības jomā. Vēlāk Komisija iesniedza Padomei priekšlikumu regulai⁵, ar ko atļauj ciešāku sadarbību, un lūgumu iesaistīties šajā sadarbībā iesniedza vēl 13 dalībvalstis. Eiropas Parlaments 15. februārī⁶ deva piekrišanu ciešākas sadarbības uzsākšanai, un 10. martā⁷ Konkurētspējas padome pieņēma attiecīgu lēmumu. Tāpēc šajā ietekmēs novērtējumā jāņem vērā nosacījumi, kas izklāstīti Padomes lēmumā, ar ko atļauj ciešāku sadarbību. Visbeidzot, šajā ietekmes novērtējumā nav aplūkota vienota patentu tiesvedības sistēma, pie kuras darbs norit paralēli un par ko tiks sagatavots cits juridiskais instruments. 2011. gada 25. februārī Ietekmes novērtējuma padome sniedza labvēlīgu atzinumu.

2. KONTEKSTS – PASTĀVOŠĀS PATENTU SISTĒMAS EIROPĀ

ES patentaizsardzību pašlaik var iegūt vai nu dalībvalstu nacionālajās patentu iestādēs, kas piešķir nacionālos patentus, vai Eiropas Patentu iestādē (EPI).

Ja pieteicējs vēlas pieteikt „Eiropas patentu”, pieteikumu izskata EPI saskaņā ar Eiropas Patentu konvencijā (EPK)⁸ noteiktajām procedūrām. EPI ir izveidojusi centralizētas Eiropas patentu patentmeklējumu, ekspertīzes un piešķiršanas procedūras angļu, franču vai vācu valodā. Tomēr piešķirts un publicēts patents nestājas spēkā automātiski. Tas vispirms jāapstiprina valstīs, kurā patentētājs vēlas iegūt patentaizsardzību, t.i., Eiropas patents ir „jākonvertē” jeb jāpārveido nacionālajā patentā.

¹ Eurostat, 2008gada dati.

² COM(2010) 2020.

³ COM(2010)608 galīgā redakcija/2.

⁴ Paziņojums presei 17668/10.

⁵ COM(2010) 790.

⁶ P7_TA(2011)0054.

⁷ Padomes 2011. gada 10. marta Lēmums 2011/167/ES, ar ko atļauj ciešāku sadarbību attiecībā uz vienotas patentaizsardzības izveidi. L 76, 22.3.2011., 53. lpp.).

⁸ <http://www.epo.org/patents/law/legal-texts/html/epc/1973/e/ma1.html>

3. PROBLĒMAS DEFINĒŠANA

Eiropas patenta patentmeklējumu, ekspertīzes un piešķiršanas sistēma darbojas labi, un tā ir pieņemama pieteicējiem no Eiropas un trešām valstīm. Tomēr līdzās standartizētajai procedūrai pastāv obligātas pēcpiešķiršanas procedūras, kas ir sarežģītas, atšķirīgas un rada uzņēmumiem liekas izmaksas. Šajā ietekmes novērtējumā iztīrītas problēmas patenta pēcpiešķiršanas posmā un to iespējamie risinājumi.

3.1. 1. problēma. Lielas izmaksas par patentu tulkošanu un publicēšanu

Pēc Eiropas patenta piešķiršanas ir jāizpilda nacionālās apstiprināšanas prasības, kas ietver tulkošanu, maksu par publicēšanu un dažādas formālas prasības. Ja patenta īpašnieks kādu no šīm prasībām neizpilda, uzskata, ka Eiropas patents attiecīgajā valstī nav spēkā *ab initio*. Izmaksas vēl palielina patentpilnvaroto honorāri.

Lai gan ar Londonas nolīgumu⁹ izdevās samazināt apstiprināšanas izmaksas vairākās dalībvalstīs, kopējās izmaksas par apstiprināšanu 3 dalībvalstīs (DE, FR, UK) ir 680 euro; apstiprināšana 13 dalībvalstīs izmaksā 12 500 euro, bet visā ES — 32 000 euro. Lēš, ka apstiprināšanas faktiskās izmaksas gadā ES sasniedz 193 miljonus euro.

3.2. 2. problēma. Atšķirības saistībā ar patentu uzturēšanu spēkā dalībvalstīs

Katru gadu patentētājam jāmaksā maksa par patenta uzturēšanu spēkā visās valstīs, kur patents ir apstiprināts. Ja maksa netiek samaksāta, patents zaudē spēku un nonāk publiskā aprītē. Spēkā uzturēšanas maksas dažādās dalībvalstīs ļoti atšķiras. Bez tam valstu tiesību aktos ir daudzi papildu noteikumi, kālab patentu uzturēšana vairākās dalībvalstīs ir nevajadzīgi sarežģīta. Atšķiras arī maksu samaksas termiņi, ir vietas, kur nav iespējams tās samaksāt ar bankas pārskaitījumu, dažās valstīs obligāti ir jāieceļ patentpilnvarotais, un bieži vien saziņa ar valstu patentu iestādēm ir iespējama tikai vietējā valodā. Lēš, ka kopējās izmaksas par tehnisko palīdzību, lai izdarītu maksājumus, 10 gadu laikā var sasniegt 61-81,2 miljonus euro.

3.3. 3. problēma. Patentu nodošanas citai personai, licencēšanas un citu tiesību reģistrēšanas administratīvā sarežģītība

Patenti var atvieglot darījumus tehnoloģiju tirgū: tos var pirkt un pārdot kā īpašumu vai, kā notiek biežāk, par tiem var slēgt licencēšanas līgumus. Tiesību nodošanu citai personai un tiesības reģistrē to valstu patentu reģistros, kur patents ir apstiprināts. Vairāk nekā pusē dalībvalstu, lai izdarītu šādu reģistrāciju, ir jāieceļ profesionāls pārstāvis. Lai reģistrētu 5 valstīs apstiprināta patenta nodošanu citai personai, var nākties samaksāt vēl 2000-2500 euro papildus dažādām procesuālām maksām, ko iekasē dalībvalstīs. Turklāt atšķiras arī prasības par to, kādi dokumenti, sertifikāti utt. jāiesniedz patentu reģistram.

3.4. Sekas: ES mēroga patentaizsardzība ir dārga

Rezultātā piekļuve visaptverošai patentaizsardzībai Eiropā ir tik dārga un sarežģīta, ka daudziem izgudrotājiem un uzņēmumiem tas nav pa spēkam. Jo īpaši MVU bieži vien izvēlas savus izgudrojumus aizsargāt neoficiāli (t.i., ievērojot slepenību).

⁹ Nolīgums par EPK 65. panta piemērošanu (Londonas nolīgums), pieņemts 2000. gada oktobrī (OJ EPO 2001, 550).

Bet pat tad, kad Eiropas patenti tiek pieprasīti un piešķirti, parasti tos apstiprina tikai dažās patentētāja izraudzītās valstīs. Pašlaik Eiropas patentu apstiprina vidēji piecas dalībvalstīs¹⁰. Pēdējo 15 gadu laikā apstiprināto patentu skaits ir samazinājies¹¹. Turklāt administratīvais slogs un sarežģītā patentu uzturēšana spēkā, un tiesību un licenču reģistrēšana rada liekas izmaksas izgudrotājiem un uzņēmumiem, tostarp tiem, kas vēlas iegūt informāciju par patentiem.

Sadrumstalotā patentaizsardzība arīdzan apgrūtina patenttiesību īstenošanu. Kad preces tiek ievestas ES caur dalībvalsti, kurā attiecīgais patents nav spēkā, patenta īpašniekam varētu būt liegta iespēja izmantot ES Muitas kodeksu, lai aizturētu preces, par kurām ir aizdomas, ka tās pārkāpj patentu¹².

Šāds stāvoklis ļoti nelabvēlīgi ietekmē iekšējā tirgus darbību. Tas ne tikai izraisa tirgus sadrumstalošanu, bet arī negatīvi ietekmē inovāciju, izaugsmi un Eiropas uzņēmumu konkurētspēju.

4. SUBSIDIARITĀTE

Eiropas intelektuālā īpašuma tiesību izveide, lai sniegtu vienādu aizsardzību visā ES, un attiecīgie noteikumi par valodu lietojumu, ir noteikti LESD 118. pantā. Iepriekš izklāstītās problēmas iespējams atrisināt tikai ES līmenī, un risinājumam jābūt tādā, lai krasi samazinātu tulkošanas un administratīvās prasības salīdzinājumā ar pašreizējo režīmu. Ir jārīkojas ES līmenī, jo bez ES juridiskā instrumenta dalībvalstīm nebūtu iespējams piešķirt vajadzīgo juridisko spēku patentiem, kas ir vienoti vairākās dalībvalstīs. Analizējot iespējamus variantus, vērā tika ņemts arī proporcionalitātes princips.

5. MĒRĶI

Kā izriet no definētās problēmas, šī priekšlikuma vispārīgie mērķi ir uzlabot vienotā tirgus darbību un sekmēt izaugsmi un inovāciju. Šos mērķus varētu sasniegt, ja uzlabotos MVU piekļuve patentaizsardzībai, ja paplašinātu patentu apstiprināšanas apmērus un uzlabotu zināšanu izplatīšanu (konkrētie mērķi).

Šos mērķus iespējams sasniegt, tikai samazinot patentaizsardzības kopējās izmaksas Eiropā, konkrētāk, samazinot tulkošanas un publicēšanas izmaksas, vienkāršojot patentu uzturēšanu spēkā un vienkāršojot tiesību nodošanas, licencēšanas līgumu un citu tiesību reģistrāciju.

6. POLITIKAS RISINĀJUMI UN ANALĪZE

Politiskos risinājumus vērtēja, ņemot vērā šādus kritērijus: efektivitāte, izmaksu samazinājums, vienkāršošana un realizējamība politiskā ziņā. Tomēr dalībvalstis, kas lūdza Komisiju nākt klajā ar priekšlikumu par ciešāku sadarbību vienotās patentaizsardzības jomā, arī norādīja šādas sadarbības apmērus un mērķus. Šie priekšnosacījumi ņemti vērā risinājumu izvērtēšanā.

¹⁰ Study on the Cost of Patenting, Roland Berger Market Research, 2004. gada augusts.

¹¹ Economic cost-benefit analysis of the Community patent, van Pottelsberghe, Danguy, 2009.

¹² Padomes Regula (EK) Nr. 1383/2003 (OV L 196, 2.8.2003., 7-14. lpp.).

6.1. 1. risinājums (pamatscenārijs) — Komisija nedara neko

Saskaņā ar šo scenāriju pašreizējā patentu sistēma Eiropā nemainītos. Vienīgais uzlabojums būtu, ja vairāk dalībvalstu pievienotos Londonas nolīgumam. Tomēr pievienošanās šim nolīgumam ir ne tikai brīvprātīga, bet arī ilga un sarežģīta. Šis scenārijs nav lietderīgs, jo netiktu novērsti pašreizējās Eiropas patentu sistēmas trūkumi. Tas nemazinātu izmaksas un nevienkāršotu procedūras, jo saglabātos problēmas, kas saistītas ar apstiprināšanu, uzturēšanu spēkā un reģistrāciju. Visbeidzot, šis variants nav saskaņā ar Komisijas un Padomes pausto politisku apņemšanos novērst pašreizējās patentu sistēmas problēmas.

6.2. 2. risinājums — Komisija turpina strādāt kopā ar citām iestādēm, lai izveidotu ES patentu, kas aptver 27 dalībvalstis

Ja tiktu izvēlēts šis risinājums, Komisija kopā ar Padomi un Eiropas Parlamentu turpinātu darbu pie ES patenta, kas aptver visas dalībvalstis, t.i., turpinātos diskusijas, balstoties uz Komisijas priekšlikumiem par Kopienas patentu¹³ un tulkošanas kārtību¹⁴. Šis risinājums ļautu pilnībā sasniegt iniciatīvas mērķus. Ievērojami samazinātos izmaksas, jo tulkošanas izmaksas visā ES būtu 680 euro, un nerastos papildu izmaksas par apstiprināšanu. Kopējais izmaksu ietaupījums būtu pat 159 miljoni euro gadā. Vairs nerastos izmaksas par tehnisko palīdzību, lai samaksātu spēkā uzturēšanas maksas, kas nozīmē, ka 10 gadu laikā varētu ietaupīt 49-65,2 miljonus euro. Tā kā centralizēti tiktu organizētas tādas procedūras kā uzturēšana spēkā un attiecīgo maksu samaksāšana, patentu un saistīto tiesību reģistrācija, šis risinājums arī ļautu ievērojami vienkāršot patentu sistēmu. Tomēr šis risinājums nav iespējams politiskā ziņā, jo Padomei jau vairākas reizes nav izdevies panākt vienbalsīgu vienošanos par būtiskākajiem tulkošanas kārtības aspektiem.

6.3. 3. risinājums — Komisija nāk klajā ar priekšlikumiem regulām, ar kurām īsteno ciešāku sadarbību

Ja izvēlēts šis risinājums, Komisija nāk klajā ar priekšlikumiem, kas nepieciešami, lai īstenotu ciešāku sadarbību vienotas patentaizsardzības jomā. Vienotā patentaizsardzība aptvertu 25 dalībvalstis, kas vēlas sadarboties šādā kārtā. Šīs dalībvalstis aptver 79 % no ES teritorijas, un 92 % no patentu pieteikumiem nāk no šīm valstīm. Vienotā patentaizsardzība lietotājiem nebūtu obligāta un pastāvētu līdzās pašreizējām Eiropas un nacionālo patentu sistēmām. Ievērojami samazinātos ar patentaizsardzību saistītās izmaksas un sarežģītība. Visiem patentu īpašniekiem būtu tiesības izmantot šo iespēju, neraugoties uz to, vai to mītnes valsts piedalās ciešākā sadarbībā.

Lai gan šis variants nedotu tik labus rezultātus kā 2. variants, tas būtu efektīvs un nāktu par labu patentu sistēmas lietotājiem Eiropā. Ar patentu un ar tiem saistīto tiesību reģistrāciju, spēkā uzturēšanas maksu iekasēšanu un pārvaldību centralizēti nodarbotos EPI attiecībā uz iesaistīto dalībvalstu teritoriju. Ja ciešākā sadarbībā iesaistās 25 dalībvalstis, tad 10 gadu laikā izmaksu ietaupījums par tehnisko palīdzību maksājumu veikšanā sasniegtu € 5760-7680 par patentu. Neiesaistītajās dalībvalstīs patentus joprojām apstrādātu atsevišķi.

¹³ COM(2000) 412.

¹⁴ COM(2010) 350.

6.3.1. 3.1. apakšrisinājums — Komisija ierosina tādu tulkošanas kārtību, kas piemērojama vienotās patentaizsardzības jomā, kura ir saskaņā ar tās 2010. gada 30. jūnija priekšlikumu

Saskaņā ar šo apakšrisinājumu Komisija ierosinātu tādu tulkošanas kārtību, kas piemērojama vienotās patentaizsardzības jomā, kāda izklāstīta Komisijas priekšlikumā par ES patenta tulkošanas kārtību. Patentētājs EPI iesniegtu pretenziju tulkojumu divās citās EPI oficiālajās valodās. Papildu tulkojumi nebūtu vajadzīgi (izņemot strīdus gadījumā). Vidējās izmaksas par patentu teritorijā, uz ko attiecas ciešāka sadarbība, būtu 680 euro. Izmaksas par aizsardzību visā ES būtu 15 % no pašreizējām izmaksām (ja ciešākā sadarbībā iesaistās 25 dalībvalstis). Kopējais izmaksu ietaupījums būtu pat 58,5 miljoni euro gadā. Šis apakšrisinājums būtu rentabls un ievērojami vienkāršotu procedūras, tomēr tas neguva pietiekamu atbalstu Padomē. Dalībvalstis, kas vēlas uzsākt ciešāku sadarbību, vēlas, lai īstenošanas regulā tiktu iekļauti daži no elementiem par tulkošanas kārtību, ko ierosināja prezidentvalsts Beļģija. Priekšlikumā Padomes regulai, ar ko atļauj ciešāku sadarbību, jau iekļauti vairāki no šiem būtiskajiem elementiem. Tas nozīmē, ka šis risinājums ir politiski neiespējams.

6.3.2. 3.2. apakšrisinājums — Komisija ierosina tulkošanas kārtību, kas piemērojama vienotās patentaizsardzības jomā, pamatojoties uz tās 2010. gada 30. jūnija priekšlikumu un iestrādājot arī elementus no kompromisa priekšlikuma, kas apspriests Padomē

Izvēloties šo apakšrisinājumu, minēto tulkošanas kārtību papildinātu ar atsevišķiem kompromisa elementiem, ko 2010. gadā ierosināja prezidentvalsts Beļģija, saskaņā ar to dalībvalstu nostāju, kuras lūdza Komisiju sagatavot priekšlikumu par ciešākas sadarbības uzsākšanu. Galvenās prasības par valodu lietojumu būtu saskaņā ar EPK. Turklāt pārejas periodā būtu spēkā papildu prasības par tulkošanu, kas patentētājiem radītu papildu izmaksas. Rezultātā kopējās tulkošanas izmaksas pārejas periodā būtu aptuveni 980-2380 euro par patentu, ko patentē ciešākas sadarbības teritorijā. Kad kļūs pieejami kvalitatīvi mašīntulkējumi, tulkošanas izmaksas samazinātos līdz 680 euro. Izmaksas par aizsardzību visā ES būtu 20% no pašreizējām izmaksām (ja ciešākā sadarbībā iesaistās 25 dalībvalstis). Kopējais izmaksu ietaupījums būtu pat 50 miljoni euro gadā. Paredzams, ka šis apakšrisinājums gūs ievērojamu politisku atbalstu.

7. RISINĀJUMU UN TO IETEKMES SALĪDZINĀJUMS

Salīdzinot risinājumus, jāsecina, ka no efektivitātes, izmaksu samazinājuma un vienkāršošanas viedokļa vislabākais ir 2. risinājums. Tomēr arī 3. risinājums sniedz ievērojamus ieguvumus, izmaksu samazinājumu un vienkāršošanu Eiropas un trešo valstu lietotājiem.

ES patenta izveide (2. variants) būtu vislabvēlīgākais iekšējam tirgum, patentu informācijas izmantotājiem un patērētājiem, jo tādējādi patentaizsardzības ziņā notiktu pilnīga iekšējā tirgus integrācija. Tomēr arī 3. variants palielinātu integrācijas pakāpi ne tikai iesaistīto dalībvalstu starpā, bet arī starp iesaistītajām un neiesaistītajām dalībvalstīm. Īstenojot ciešāku sadarbību, ievērojami samazinātos izmaksas un sarežģītība, lai iegūtu patentaizsardzību visā ES, kas nozīmē, ka vairāk izgudrotāju vēlētos iegūt patentaizsardzību arī tajās dalībvalstīs, kas neiesaistās ciešākā sadarbībā.

Lielākai integrācijai būs pozitīvs iespaids uz patērētāju piekļuvi precēm un pakalpojumiem. Integrētāks tirgus nodrošinās labāku pārrobežu tirdzniecību un atvieglos cīņu pret viltotām precēm. Tas, ka patentus centralizēti reģistrēs un publicēs EPI, atvieglos zināšanu izplatīšanu un sekmēs inovāciju.

Vienkāršāka un lētāka patentaizsardzības iegūšana Eiropā, domājams, tiks rasties aizvien lielākam skaitam inovatīvu MVU. MVU ir ievērojama loma darbavietu radīšanā: MVU nodrošina 2/3 no darbavietām privātajā sektorā¹⁵. Tātad, ja pieaugs uzņēmumu skaits, tam būs pozitīva ietekme uz darbavietu radīšanu.

Lai gan nav šaubu, ka no ekonomiskā viedokļa ES patenta izveide būt visefektīvākais risinājums, 10 gadus ilgušās sarunas nozīmē, ka šis variants ir politiski neiespējams. 3. risinājuma analīze liecina, ka tas tomēr dotu ievērojamus ieguvumus. Lai gan visrentablākā tulkošanas kārtība būtu 3.1. apakšrisinājumā aplūkotā, domājams, ka 3.2. apakšrisinājums gūs vislielāko atbalstu no dalībvalstīm, kas iesaistītas ciešākā sadarbībā. Tāpēc vēlmais risinājums būtu 3. risinājums, 3.2. apakšrisinājums.

8. UZRAUDZĪBA UN VĒRTĒŠANA

Piecu gadu laikā pēc piemērošanas uzsākšanas Komisija izvērtēs tiesību aktu piemērošanu, īpašu uzmanību veltot tulkošanas kārtībai pārejas periodā. Komisija arī dāz sekos līdzī attiecīgajiem indeksiem par inovācijai labvēlīgiem apstākļiem, patentu skaitam un to izmaksām gadā.

¹⁵

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/index_en.htm